

Javna infrastruktura na Zapadnom Balkanu: put ka većim prihodima

Autori: Ruben Atoyan i Dóra Benedek

Izgradnja ceste u Albaniji. Poboljšanje transportnih, energetske i telekomunikacionih mreža moglo bi ubrzati nastojanja da Zapadni Balkan uhvati korak sa Evropskom unijom. (fotografija: Arben Celi/Reuters/Newscom)

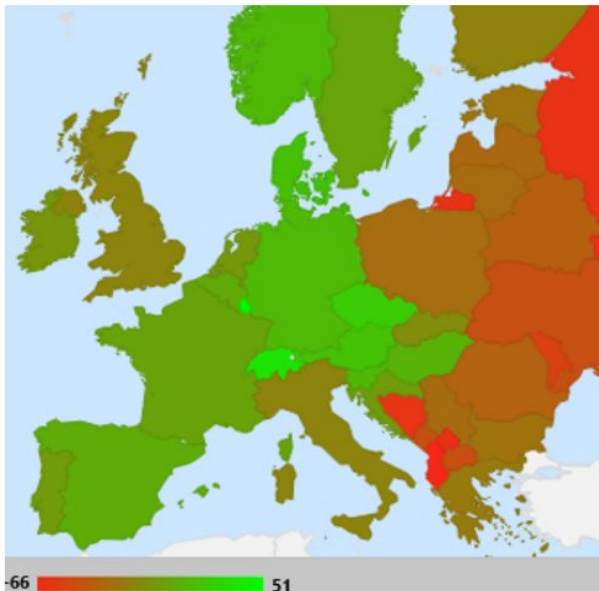
U poređenju sa prosjekom Evropske unije, zemlje Zapadnog Balkana (Albanija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, bivša jugoslavenska republika Makedonija, Crna Gora i Srbija) imaju nedovoljno razvijene transportne, elektroenergetske i telekomunikacione mreže. Uklanjanje razlika u oblasti javne infrastrukture će pomoći regiji da uhvati korak sa životnim standardom Zapadne Evrope. Ali odakle će stizati novac? Potrebno je povećati finansiranje iz domaćih, ali i inostranih izvora. Najnoviji izvještaj navodi da je neophodno bolje planiranje i implementacija projekata javnih ulaganja.

Konvergencija prihoda prema razinama Evropske unije značajno je usporena na području Zapadnog Balkana nastankom globalne finansijske krize. Ekonomski razvoj regije sporo napreduje. Ukoliko pomenute države žele da smanje razliku između svog životnog standarda i onog u EU, moraće pronaći način da ponovo osnaže ekonomski rast.

MMF je utvrdio da ključna javna infrastruktura nedostaje u regiji, što predstavlja značajnu prepreku za veći ekonomski rast. Bolje transportne, elektroenergetske i telekomunikacijske

Infrastrukturne razlike

Zapadni Balkan (crvena boja u Evropi): zaostaje za evropskim prosjekom u davanju podrške ekonomskom razvoju sa adekvatnom infrastrukturom.

Sources: WDI database, EIA, IRF, Eurostat, and IMF staff calculations.

Note: the Infrastructure Gap Index is the weighted sum of railway density, motorway density, installed capacity for power generation, phone lines and cellular subscriptions, air transport passengers, and internet subscriptions.

mreže pomogle bi zemljama Zapadnog Balkana da povećaju produktivnost, bolje se integrišu u tokove globalne trgovine i učine regiju privlačnijom za strana ulaganja. Analiza pokazuje da bi regionalno koordinirani naponi u oblasti javne infrastrukture, u kombinaciji sa poboljšanim upravljanjem na postojećim projektima, mogli značajno povećati prihode po glavi stanovnika. Dugoročna dobit stvarnog BDP-a po glavi stanovnika mogla bi iznositi čak 3-4 postotna boda.

Međutim, dostizanje infrastrukturne razine EU je teško: javna ulaganja zahtijevaju postojanje bogatih budžetskih resursa i jake institucionalne okvire koji uređuju odabir, izvršenje i monitoring projekata. Ova dva uslova uglavnom nedostaju na području Zapadnog Balkana. Većina zemalja u regiji već se suočavaju sa visokim razinama javnog duga, a neke zemlje također imaju i velike budžetske deficite. Poteškoće u iskorištavanju međunarodnih tržišta kapitala ograničavaju likvidnost. Upravljanje javnim ulaganjima također je slabo.

Uprkos preprekama, potencijalna korist od unapređenja infrastrukture jasno ukazuje na potrebu zemalja Zapadnog Balkana da ulažu u modernizaciju njihovih transportnih arterija, te energetske i telekomunikacijsku infrastrukturu. MMF daje preporuku za sljedeće aktivnosti:

- “Investiranje u investiranje”: jačanje kapaciteta za planiranje, odabir i provođenje infrastrukturnih projekata bi osiguralo da se raspoloživi resursi bolje iskoriste, te bi se unaprijedila sposobnost regije da apsorbira raspoloživo finansiranje iz donacija. Međutim, najvažnije je naglasiti da infrastrukturni projekti ne smiju biti žrtva politizacije. Države to mogu izbjeći uspostavljanjem rasporeda javnih ulaganja koji se zasnivaju na konkretnim, mjerljivim ciljevima i transparentnim metodologijama za procjenu.
- Mnoge infrastrukturne mreže protežu se van granica matičnih zemalja. Obzirom na navedeno, od ključne je važnosti postojanje što bolje regionalne koordinacije investicijskih projekata.
- Države trebaju razmotriti štednju u oblasti ponavljajućih troškova kako bi pronašli izvore za finansiranje skupih projekata. Vlade mogu stvoriti dodatni manevarski prostor proširenjem poreske osnovice (eliminiranjem izuzeća i poreznih poticaja) odnosno jačanjem porezne usklađenosti, što rezultira boljom naplatom prihoda.
- Vanjsko finansiranje trebalo bi imati veću ulogu u razvoju javne infrastrukture na području Zapadnog Balkana, čime bi se domaći izvori finansiranja prepustili podmirivanju potreba privatnog sektora. Zvanično finansiranje iz donacija, multilateralno i bilateralno finansiranje pod koncesionim uslovima će morati imati vodeću ulogu, naročito u zemljama sa velikim javnim dugom.
- I konačno, države ne smiju ugroziti svoju sveukupnu makroekonomsku stabilnost prekomjerno ambicioznim ili loše izvedenim projektima javne infrastrukture. Kompromisna rješenja između ekonomskog rasta, inflacije i deficita u tekućim transakcijama sa inostranstvom trebali bi biti ključni element svake rasprave o politici koja ima za cilj povećanje javne infrastrukture u regiji.